

SPRE UN VALOROS REPERTORIU DE ACTUALITATE

Ce este repertoriul unui teatru, dacă nu — adunată într-un mănunchi de titluri și nume de autori — toată bogăția de idei și sentimente, de linii și culori, de fețe omenești, de exemple bune și rele, ce se vor perinda pe scenă în cursul stagiunii? Oamenii — eroii dramatici — care vor popula teatrul cu gândurile și dezbaterele lor, cu pasiunile, cu virtuțile și erorile lor, cu eforturile lor de a se depăși, de a-i învâța pe cei ce privesc să gîndească mai limpede, să simtă mai curat, să muncească și să trăiască mai bine și mai folositor obștei — iată ce este un repertoriu. Repertoriul e o întreagă lume ce vizitează scena teatrului pentru a sta de vorbă cu lumea care umple staturile și balcoanele. E vorba însă de o lume *anumită*, care va sta de vorbă despre *anumite* lucruri, de pe *anumite* poziții, cu lumea adunată în sală, la rîndul ei o lume *anumită*, lumea care construiește socialismul. De aceea, nu ne poate rămîne indiferent ce joacă un teatru sau altul, ne interesează profund autorii și piesele cărora le facem cinstea să le *alegem*.

Stagiune după stagiune, teatrele se străduiesc să-și amelioreze selecția lucrărilor dramatice, ținînd seamă de ce au jucat și de ce vor juca în perspectivă. Publicul — indiferent dacă e din Reșița sau Birlad, din Satu Mare sau București — trebuie să dobîndească, și prin teatru, o imagine complexă și veridică asupra vieții și, mai ales, să se educe multilateral. În scopul acesta, condiția de bază a repertoriului teatrelor e *actualitatea*, capacitatea de a stîrni, la cel mai înalt nivel, interesul și vibrația spectatorului de azi, constructor al socialismului. Nu e locul să reedităm aici o discuție mai veche asupra accepțiilor de acordat termenului de actualitate, pe care unii critici de teatru îl văd întinzîndu-se elastic și cu aceeași putere de rezistență, de la *Hamletul* lui Shakespeare și *Avarul* lui Molière pînă la *Secunda 58* a lui Dorian, sau *Ferestrele deschise* ale lui Everac. Ținem însă să subliniem că *actualitatea* unui repertoriu se bazează în primul rînd pe piesa originală a autorului zilelor noastre. E cît se poate de clar că piesele care răspund cu absolută precădere exigențelor și preferințelor publicului nostru sînt cele contemporane, originale, scrise de pe pozițiile și în spiritul actualității *noastre*.

Sub raportul acesta al sporului de actualitate, prin piese originale, repertoriul stagiunii actuale a făcut unele progrese. Fenomenul caracteristic nu rezidă — așa cum s-ar putea crede — doar în numărul ridicat de piese noi (net superior celui de la începutul stagiunii trecute). Caracteristica repertoriului pe 1959/60 e dată deopotrivă de *număr* și de *valoare*. Ajunge să parcurgem lista pieselor care au deschis stagiunea festivă la 23 August. În Capitală, cele șapte teatre au montat opt piese noi, de autori diferiți (Municipalul — două). Am înregistrat, cu acest prilej, evoluția unor scriitori dramatici, ca Horia Lovinescu (*Surorile Boga* — Național) sau Lucia Demetrius (*Vlaicu și feciorii lui*), prin lucrări ce constituie progrese vădite pentru arta lor; am reținut puțină de diversificare a lui Paul Everac (*Descoperirea*); dar, mai cu osebire, ne-a bucurat apariția unor condeie noi pe tărîmul atît de anevoios al dramaturgiei, ca Mariana Pîrvulescu (*Ediție specială* — Tineretului), Mircea Mohor (*Din noaple spre zori* — Armatei) și, în primul rînd, Dorel Dorian (*Dacă vei fi întrebat* — Municipal).

La rîndul lor, Teatrul de Stat din Timișoara și Teatrul Maghiar de Stat din Timișoara — ca rezultat al unei rodnice colaborări cu autorii — au consacrat două debuturi promițătoare: Radu Theodoru (*Nedeia inimilor*) și — respectiv — Károly Sándor (*Musafirlul picat din cer*). Dacă la acestea adăugăm premierele cu *Explozie întîrziată* de Paul Everac, de la Ploiești, Arad și Baia Mare, ne putem da seamă de varietatea tematică și de stiluri ce a caracterizat începutul actualei stagiuni, care a însemnat: 38 de premiere originale, dintre care 11 noi; 13 autori contemporani, dintre care 5 debutanți.

Dar interesul și preocuparea teatrelor față de dramaturgia originală nu s-au oprit doar la deschiderea stagiunii. Majoritatea instituțiilor noastre teatrale au demonstrat o lăudabilă *continuitate în acțiunea de promovare a piesei noi* de actualitate. În listele de piese nu mai întîlnim, ca în trecut, obsesivele „locuri rezervate” pieselor romînești, căci aproape toate conducerile și consiliile artistice au

meditat cu mai mult seriozitate și au ales de pe acum titlurile și autorii. Iar acolo unde mai apar „locuri rezervate”, ele sînt urmate de explicații plauzibile și îmbucurătoare: teatrele au luat contact cu autorii, colaborează cu ei, le cer cutare sau cutare piesă scrisă, propun elaborarea altor noi. Sub aspectul acesta, găsim ca deosebit de interesantă acțiunea Teatrului Municipal. Repertoriul lui își propune să realizeze șapte premiere originale: *Vlaicu și feciorii lui*, *Dacă vei fi întrebat*, *Secunda 58*, *Explozie întîrziată*, la care se vor adăuga roadele colaborării în curs cu Mihai Beniuc (*Infoarcerea*), Titus Popovici (*Passacaglia*) și o piesă de Eugen Barbu, al cărei titlu nu a fost încă fixat. Un interes similar l-am remarcat și în alcătuirea repertoriului la Teatrul Armatei, la Botoșani, la Teatrul Maghiar Cluj etc., fără a uita teatrul din Timișoara, care a și angajat o colaborare nouă cu Radu Theodoru pentru o nouă piesă, despre studenți de data aceasta.

Freamătul creator și proaspăt, care a determinat alegerea pieselor românești, a avut efecte bune și în celelalte compartimente ale repertoriului, *actualitatea* păstrîndu-se mereu drept criteriu de bază. Astfel, o alegere judicioasă s-a vădit în privința dramaturgiei sovietice. Apar numeroase titluri noi, ca *Nila toboșara* de A. Salinski (Tineretului, Bîrlad), *Zări de necuprins* de N. Vîrta (Petroșani, Sibiu), *Ivan Ribakov* de V. Gusev (Sf. Gheorghe), *Pîine și trandafiri* de Salinski (T. Municipal), *În numele revoluției* de A. Șatrov (Teatrul Armatei), *Cale lungă* de Arbuzov (Orașul Stalin, Brăila etc.), fără să se negligeze lucrări consfințite scenic și la noi, ca *Un om obișnuit* de L. Leonov (Arad), *O chestiune personală* de A. Stein (Botoșani), care vin să se adauge la zestrea „fondului de aur”, asimilată în stagiunile precedente (*Tragedia optimistă*, *Uraganul*, *Baia* etc.).

Tot actualitatea de problematică și mesaj a condus și la alegerea unor piese occidentale contemporane, dintre care amintim *Nud cu vioară* de Noel Coward (Teatrul Național, București), *Diamantele negre* de Frank Hardy (Petroșani), *Moartea unui comis-voiajor* de A. Miller (Iași, Sibiu, Timișoara, Cluj-Maghiar) etc. Mai puțin înprosătat cu traduceri noi e sectorul dramaturgiei din țările de democrație populară: în afară de un apel ceva mai susținut la Brecht (*Sfînta Ioana de la abatoare*, *Mutter Courage* — Orașul Stalin; *Puntila* — Iași, Cluj, Baia Mare și Oradea), doar o timidă încercare cu *Din prea multă dragoste* a dramaturgului bulgar K. Ţacev (Tineretului) și drama chineză *Fata cu părul cărunt*. Această lipsă de diversitate și înprosătare ni se pare exagerată, chiar și față de lista de recomandări a Direcției Teatrelor.

De asemenea, fantezie puțină s-a vădit și în alegerea pieselor clasice: din 33 de titluri, doar 3, în afara celor de mult și larg montate la noi. Teatrele vor juca *Hamlet* (Cluj, Iași), *Nevestele vesele* (Constanța, Turda) sau *A 12-a noapte* (Iași). Lista de recomandări sugerează *Tartuffe* și *Prețioasele ridicole*, dar consiliile artistice se opresc la *Avarul* (Oradea). Nu e rău că se va juca *Fintina turmelor* (Petroșani, Bîrlad), dar am dori să se joace și *Țărancă din Getaffe*. De notat, totală absență a clasicilor antichității. Teatrele s-au oprit — de ce? — la sfioasele încercări din stagiunea trecută. În asemenea condiții, se înțelege că nu avem decît cuvinte de încurajare la adresa pușinilor „îndrăzneți”: *Moartea lui Tarelkin* de Suhovo-Kobîlin (Turda), *Văduva isteasă* de Goldoni și *Richard al III-lea* (Armatai).

Exemplele bune, de repertoriu echilibrat, predomină. Un repertoriu judicios alcătuit — ținînd seamă și de tineretea colectivului — credem a fi cel de la Botoșani. Cuprinde trei piese originale, *Ediție specială*, *Vlaicu și feciorii lui* și *Ziariștii*; un clasic român, Caragiale, cu *O noapte furtunoasă* și *Conu Leonida*; două piese sovietice, *O chestiune personală* și *În căutarea bucuriei*; un clasic universal, *Visul unei nopți de vară*, și o dramatizare, pentru tineret, *Prinț și cerșetor* după Twain. De asemenea, util și variat e repertoriul fixat la Arad: *Explozie întîrziată*, *Sălbaticii* (pentru grădini), *Marea aventură a lui Tom Sawyer* (pentru tineret), *Un om obișnuit*, *Pygmalion*, *Ferestre deschise*, *Jurnalul Annei Frank*. Ar mai putea fi citate, ca pozitive, dar cu unele rezerve, și repertoriile teatrelor din Tg. Mureș, Brăila, Ploiești, Timișoara, Satu Mare ș. a.

Teatrele Naționale din Iași, Cluj și Craiova aduc o contribuție prețioasă la rotunjirea repertoriului de ansamblu. Clujul, de pildă, va monta *Mascarada*; Craiova, *Doi tineri din Verona*; Iașul, *Pescărușul*.

Totuși, alături de preponderența justei orientări, se mai găsesc și unele deficiențe. De pildă, la teatrul din Reșița. Iată-i repertoriul: *Ediție specială*, *Bădăranii*, *Fata fără zestre*, *Viață nouă*, *Escu... La telefon Taimirul*. Pentru exactitate, mai sînt — iată o excepție — două „locuri rezervate”, care „se vor completa” cu o piesă sovietică și una originală.

În afară de *Ediție specială* (închinată zilei de 23 August), repertoriul reșițean nu cuprinde nici o piesă din actualitatea noastră, a societății care construiește socialismul. Numai cu *Bădăranii*, cu *Fata fără zestre* sau chiar cu *Viață nouă* nu credem că metalurgiștii reșițeni își pot face o educație cetățenească și estetică potrivită cu stadiul lor avansat de conștiință socială.

De păcatul acesta nu s-a făcut vinovat doar teatrul din Reșița. Și Teatrul German din Timișoara a rămas dator actualității. Pe o poziție similară se află și teatrul unui alt centru, tot industrial, Orașul Stalin, ca și al celui minier, Petroșani. Ne întrebăm, pentru cine a scris Paul Everac *Ferestre deschise*, cu oameni și fapte din Hunedoara, dacă nu — mai ales — pentru teatrul din Petroșani (singurul din regiunea Hunedoara)? Dar teatrul din Petroșani nu pune în scenă, cel puțin în stagiunea actuală, *Ferestre deschise*.

În sfârșit, o ultimă observație, care vizează, de data aceasta, mai mult aspectul de coordonare, de viziune de ansamblu a repertoriului pe țară. Se știe că avem teatre multe, nu există regiune fără o asemenea instituție, iar unele regiuni au chiar mai multe pe teritoriul lor (de pildă, Timișoara — 5, Cluj — 3, Stalin — 3, R.A.M. — 2 etc.). Se mai știe că teatrele, toate, întreprind turnee de amploare și, mai ales, turnee în orașele vecine, vizite reciproce, schimburi de experiență. Nu e firesc, de aceea, să se aprecieze repertoriul și pe regiuni sau pe grupuri de regiuni învecinate?

Ne-am putea întreba, de exemplu, de ce *Ediție specială* e programată și la Botoșani și la Birlad, de ce *Secunda 58* se pune în scenă și la Cluj și la Oradea; de ce Clujul reia *Oaspeți nepoștiți*, care e în repertoriul teatrului din Turda? În schimb, și Turda și Oradea aleg *Înșir-te mărgărite*, după cum atît Clujul, cît și Turda propun într-un glas *Omul care aduce ploaie*. Dintre teatrele maghiare, și cel din Cluj, și secția din Oradea vor să joace *Domnul Puntila și sluga sa Matti*, iar cele din Tg. Mureș și Sf. Gheorghe (în aceeași regiune) — *Partea leului*.

Se înțelege de la sine, n-avem nimic împotriva emulației, fie ea chiar pe același text. Dar, ne îngăduim a ne exprima nederumirea asupra utilității — artistice, economice, organizatorice — de a se monta aceleași spectacole în orașe apropiate, care se pot vizita reciproc foarte ușor. Repetarea aceluiași titluri împiedică diversitatea, limitează orizontul tematic. Nu e oare mai oportun și mai folositor ca teatrele din centre sau regiuni vecine să organizeze turnee, deplasări sau chiar stagiuni cu repertorii diferite (cum au făcut, la sute de kilometri, Clujul și Iașul)? Credem că da.

Tot aici ținem să remarcăm grija unor teatre de a monta spectacole pentru tineret (Botoșani, Cluj, Arad și, firește, Tineretului), deși se neglijează încă complet programările pieselor pentru copii.

După cum un actor nu poate fi apreciat definitiv numai după un singur rol, tot așa nici un teatru nu poate fi judecat după repertoriul unei singure stagiuni. Trebuie să ținem cont de configurația generală și progresivă, de acumularea treptată a zestrei de piese, care, la toate teatrele noastre, începe să prindă consistență. Instituțiile teatrale vor trebui să acorde o atenție tot mai mare repertoriului permanent: aceasta, atît în ce privește piesele jucate în trecut, cît și cele preconizabile pentru următoarele 2—3 stagiuni. Și nu numai piesele clasice, ci, mai ales, lucrările originale noi. De aceea, un contact cît mai strîns cu autorii dramatici, inclusiv cei locali, poate fi deosebit de util. Se pot stabili probleme și teme, se pot propune idei și soluții dramaturgice; nu putem deloc considera problema dramaturgiei originale încheiată cu piesele apărute la începutul stagiunii. Este necesară o muncă intensă de colaborare a teatrelor cu autorii, pentru îmbogățirea repertoriului original, îndeosebi cu o tematică izvorît din problematica profundă a construirii socialismului, a clasei muncitoare, a făuririi omului nou.

Raportat la activitatea de pînă acum a colectivelor teatrale, repertoriul actualei stagiuni se distinge prin promovarea mai susținută a dramaturgiei originale și, ca atare, se poate afirma că sarcina de bază e în plin proces de împlinire.

Repertoriul stagiunii care s-a deschis toamna aceasta se distinge, mai mult ca oricînd, prin *actualitate* și *valoare*.

Desigur, nu e vorba încă de atingerea unui nivel maxim (piese se vor scrie mereu și tot mai bune), ci de canalizarea eforturilor creatoare ale autorilor și oamenilor de teatru spre stabilirea unui repertoriu care să răspundă menirii social-educative a artei dramatice. Este necesar, de asemenea, ca repertoriul alcătuit acum să-și capete valorificarea scenică maximă, pentru ca eficiența sa educativă să fie cu adevărat reală.